Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Πολιτική και Οικονομία των Μεταρρυθμίσεων

Shock Therapy
Big Bang

Εβδομάδα 1
Κεφάλαιο 4 · Θεραπεία Σοκ ως εναλλακτικό μοντέλο μετάβασης

Dr. Θέμης Ανθρακίδης

Ο διδάσκων

Δρ. Θέμης Ανθρακίδης, PhD, MSc, BSc, LLB
Adjunct Lecturer - Department of International and European Studies
Postdoctoral Researcher – Department of Balkan Slavic and Oriental Studies
University of Macedonia

Οικονομική έρευνα

Πολιτική οικονομία · οικονομικά συστήματα · χρηματοπιστωτικές κρίσεις ·
Ευρωπαϊκή οικονομική κρίση · θεσμικά οικονομικά · ελληνική χρηματοπιστωτική κρίση · κυπριακή κρίση

Διδασκαλία

Συγκριτική οικονομική ανάλυση · ευρωπαϊκή πολιτική οικονομία · οικονομική ανάπτυξη · θεσμικά οικονομικά
Στο μάθημά θα αξιοποιήσουμε τη συγκριτική προσέγγιση, εξετάζοντας διαφορετικές οικονομικές θεωρίες και εμπειρίες χωρών.

Η σύνδεση

Πώς οι οικονομικές, πολιτικές και ιδεολογικές δομές, οι θεσμοί και οι αρχικές συνθήκες επηρεάζουν την πορεία της μετάβασης;

Πώς θα δουλέψουμε στο μάθημα

Αξιοποίηση υπάρχοντος υλικού eClass

Στόχος είναι να συνδέουμε κάθε θεωρητικό μοντέλο με πραγματικά παραδείγματα και εφαρμογές

Παρακολούθηση και σχολιασμός video, documentaries

•Το μάθημα μας δεν είναι μονάχα μια τρίωρη διάλεξη.

•Θεωρία, video, case study, συζήτηση αλλά και ασκήσεις και παρουσιάσεις εργασιών.

•Βασικό σύγγραμμα: **Τα Οικονομικά της Μετάβασης,** Μαραγκός & Μπιτζένης, εκδόσεις Σταμούλη 2007.

•Η συνέπεια και η ενεργός συμμετοχή στο μάθημα θα μπορούν να ανταμείβονται με bonus στην τελική βαθμολογία.

•Η ελληνική κρίση και τα Μνημόνια θα λειτουργήσουν ως εφαρμογή των μοντέλων.

Ευέλικτο σύστημα αξιολόγησης & ενεργός συμμετοχή

Πολλαπλές δυνατότητες αξιολόγησης μέσα στο εξάμηνο – η συνέπεια και η συμμετοχή επιβραβεύονται.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

- 7η–12η εβδομάδα
- περίπου 20 slides · διάρκεια ~15΄
- ατομική ή ομαδική παρουσίαση
- δυνατότητα bonus +1 μονάδα

CASE STUDIES & BONUS

- συμμετοχή στην τάξη ή μέσω eClass
- η συμμετοχή μπορεί να επιβραβεύεται με bonus
- και η παρουσίαση εργασίας θα δίνει bonus

BONUS ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ

- όταν η προσέλευση είναι μικρή
  π.χ. πριν από αργίες/διακοπές
- ειδική διαδραστική άσκηση στην αίθουσα
- οι παρόντες φοιτητές μπορούν να επιβραβεύονται
  συνέπεια + συμμετοχή

ΠΡΟΟΔΟΣ

- 40 ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής
- διάρκεια 1 ώρα
- ανοιχτά βιβλία
- εξέταση σε Η/Υ

ΤΕΛΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

- ερωτήσεις ανάπτυξης
- ενδεικτικά: 5 θέματα, απάντηση στα 3
- Σύγκριση, σύνθεση και επιχειρηματολογία
- π.χ. σύγκριση Θεραπείας Σοκ και Μετακεϋνσιανού Μοντέλου ως προς ταχύτητα, αλληλουχία και κόστος μετάβασης

ΕΥΕΛΙΚΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Δυνατότητες: πρόοδος · τελική εξέταση · εργασία/παρουσίαση · case studies · bonus συμμετοχής · ειδικές δραστηριότητες στην τάξη.

«Ο τελικός βαθμός δεν θα εξαρτάται αποκλειστικά από μία τελική εξέταση.
Όποιος συμμετέχει συστηματικά μέσα στο εξάμηνο και αξιοποιεί τις δραστηριότητες του μαθήματος θα έχει δυνατότητα να ενισχύσει ουσιαστικά την επίδοσή του».

Στόχοι της σημερινής διάλεξης

Στο τέλος της συνάντησης οι φοιτητές πρέπει να μπορούν να περιγράψουν τη λογική της Θεραπείας Σοκ.

- Να ορίζουν τη **Θεραπεία Σοκ** ως μοντέλο απότομης μετάβασης στην οικονομία της αγοράς.
- Να εξηγούν γιατί οι υποστηρικτές της προτείνουν **ταυτόχρονη και ταχεία εφαρμογή** μεταρρυθμίσεων.
- Να αναγνωρίζουν τα **βασικά πεδία πολιτικής**: τιμές, σταθεροποίηση, ιδιωτικοποιήσεις, θεσμοί, δημοσιονομική και νομισματική πολιτική, κοινωνική πολιτική.
- Να συζητούν το **οικονομικό, πολιτικό, ιδεολογικό και διεθνές** κόστος της απότομης μεταρρύθμισης.
- Να ανοίξουν τη **σύνδεση με την ελληνική προσαρμογή** και τα Μνημόνια.

Κεντρικό ερώτημα

Μπορεί μια οικονομία να περάσει γρήγορα στην αγορά χωρίς μεγάλο κοινωνικό κόστος;

Πού εντάσσεται το Κεφάλαιο 4

Από την πρώτη εβδομάδα ξεκινά ο βασικός κορμός: ένα μοντέλο ανά εβδομάδα.

1	2	3	4	5	6	7–11
Θεραπεία Σοκ	Σταδιακή Μετάβαση	Μετακεϋνσιανό	Σοσιαλιστικό Αγοράς	Κινέζικη Προσέγγιση	Σύγκριση	Ελλάδα / Μνημόνια

Κεφάλαια 1–3: μόνο σύντομο υπόβαθρο όπου χρειάζεται · κύριος κορμός: Κεφάλαια 4–9

Τι μελετά η πολιτική οικονομία των μεταρρυθμίσεων;

Το αναλυτικό πλαίσιο της μετάβασης: τέσσερις αλληλένδετες διαστάσεις

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΟΜΗ

Παραγωγή · ιδιοκτησία · κατανομή πόρων

Πώς οργανώνεται η οικονομία και ποιος συντονίζει τις παραγωγικές αποφάσεις;

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΟΜΗ

Εξουσία · λήψη αποφάσεων · εφαρμογή

Ποιος σχεδιάζει και υλοποιεί τις αλλαγές; Πώς επηρεάζεται η πολιτική στήριξη;

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΔΟΜΗ

Αντιλήψεις · αξίες · νομιμοποίηση

Ποιες ιδέες για το κράτος, την αγορά και την κοινωνία στηρίζουν κάθε πρόγραμμα μετάβασης;

ΘΕΣΜΙΚΗ ΔΟΜΗ

Κανόνες · δικαιώματα ιδιοκτησίας · συμβάσεις · κράτος δικαίου

Ποιοι θεσμοί ρυθμίζουν τη λειτουργία της οικονομίας και την εφαρμογή των κανόνων;

Οι τέσσερις διαστάσεις αλληλεπιδρούν και διαμορφώνουν την πορεία, την ταχύτητα και το κόστος της μετάβασης.

Τα πέντε μοντέλα που θα μελετήσουμε

Μια πρώτη χαρτογράφηση — αναλυτική μελέτη στις επόμενες εβδομάδες

01	**Θεραπεία Σοκ – κεφάλαιο 8**
02	**Νεοκλασικό Μοντέλο Σταδιακής Μετάβασης – κεφάλαιο 9**
03	**Μετακεϋνσιανό Μοντέλο – κεφάλαιο 10**
04	**Σοσιαλιστικό Μοντέλο της Αγοράς – κεφάλαιο 11**
05	**Μη Πλουραλιστικό Μοντέλο — Κινέζικη Προσέγγιση – κεφάλαιο 12**

Πηγή: Μαραγκός & Μπιτζένης (2007), Κεφ. 4–8· σχεδιάγραμμα.

Γιατί να μελετήσουμε τη μετάβαση;

Η κρίση ενός συστήματος, οι επιλογές πολιτικής και οι διαφορετικές εκβάσεις

1 Η ΑΦΕΤΗΡΙΑ

Κρίση του κεντρικού σχεδιασμού

- Οικονομική, πολιτική και ιδεολογική δομή του υφιστάμενου συστήματος
- Θεσμική κληρονομιά
- Αρχικές και αρνητικές συνθήκες

→

2 Η ΕΠΙΛΟΓΗ

Σχεδιασμός της μετάβασης

- Επιλογή θεωρητικού μοντέλου
- Μεταρρυθμιστικά βήματα και θεσμοί
- Ρυθμός, αλληλουχία και ταχύτητα

→

3 Η ΕΚΒΑΣΗ

Αποτελέσματα και κόστος

- Μεταβολές στην παραγωγή και την απασχόληση
- Κοινωνικές και πολιτικές συνέπειες
- Διαφορετικές πορείες ανά χώρα

Κεντρικό ερώτημα: Γιατί χώρες με διαφορετικές δομές και αρχικές συνθήκες, ακόμη και όταν υιοθετούν παρόμοιες μεταρρυθμίσεις, εμφανίζουν διαφορετικές πορείες και κόστος μετάβασης;

Τι είναι ο κεντρικός σχεδιασμός;

Οργάνωση της οικονομίας μέσω δεσμευτικών διοικητικών αποφάσεων αντί του κυρίαρχου συντονισμού από τις αγορές.

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΕΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (5ετή πλάνα)

Στόχοι παραγωγής	Καθορίζονται κεντρικά για επιχειρήσεις και κλάδους.
Κατανομή πόρων	Πρώτες ύλες, εργασία και επενδύσεις κατανέμονται διοικητικά.
Ιδιοκτησία	Εκτεταμένη κρατική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής.
Τιμές και ανταλλαγές	Πολλές τιμές και ποσότητες ορίζονται διοικητικά.
Ανταγωνισμός	Περιορισμένη επιχειρηματική αυτονομία και ρόλος του ανταγωνισμού

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

- Αποκεντρωμένες αποφάσεις παραγωγής και κατανάλωσης
- Τιμές ως μηχανισμός πληροφόρησης και συντονισμού
- Ιδιωτική ιδιοκτησία και επιχειρηματική πρωτοβουλία
- Ανταγωνισμός και επιχειρηματικές επιλογές
- Κανόνες και θεσμοί που προστατεύουν δικαιώματα ιδιοκτησίας και συμβάσεις

Κεντρικό ερώτημα: τι συμβαίνει όταν αλλάζουν ταυτόχρονα οι μηχανισμοί συντονισμού, η ιδιοκτησία και οι θεσμοί;

Πηγή: Μαραγκός & Μπιτζένης (2007), Κεφ. 1–3

Οικονομική, πολιτική και ιδεολογική δομή

Η συνοχή του σταλινικού συστήματος μέσα από τρεις αλληλοεξαρτώμενες δομές.

01 Οικονομική δομή

Κρατική ιδιοκτησία και κεντρικός σχεδιασμός. Οι παραγωγικοί στόχοι, η κατανομή πόρων και οι τιμές καθορίζονται διοικητικά. Ερώτημα: ποιος αποφασίζει τι και πόσο παράγεται;

02 Πολιτική δομή

Συγκέντρωση της πολιτικής εξουσίας και των αποφάσεων. Το κράτος και ο κομματικός μηχανισμός καθορίζουν τις προτεραιότητες και επιβλέπουν την εφαρμογή του σχεδίου.

03 Ιδεολογική δομή

Οι κυρίαρχες αντιλήψεις για τη συλλογική ιδιοκτησία, τον σχεδιασμό και τον ρόλο της αγοράς θεμελιώνουν και νομιμοποιούν την οργάνωση του συστήματος.

Κεντρική ιδέα: οι τρεις δομές αλληλεπιδρούν· η αλλαγή της οικονομίας συνδέεται με πολιτική και ιδεολογική μεταβολή.

Βάση: Μαραγκός & Μπιτζένης (2007), Κεφ. 1 · Η θεσμική δομή εξετάζεται επιπλέον στο Κεφ. 2.

Τι ακριβώς χρειάζεται να αλλάξει;

Τιμές	Πώς διαμορφώνονται και μεταφέρουν πληροφορίες
Επιχειρήσεις	Ιδιοκτησία · διοίκηση · αναδιάρθρωση
Χρηματοδότηση	Τράπεζες · νομισματικό περιβάλλον
Θεσμοί	Κανόνες ιδιοκτησίας · δικαιοσύνη · εποπτεία
Κοινωνία	Απασχόληση · προστασία · προσαρμογή

Πηγή: Μαραγκός & Μπιτζένης (2007), Κεφ. 2· συνοπτική διδακτική ομαδοποίηση.

Βήματα, ρυθμός, αλληλουχία και ταχύτητα

01 ΒΗΜΑΤΑ

Τι αλλάζει;

Απελευθέρωση τιμών, αναδιάρθρωση επιχειρήσεων, μεταβολές στην ιδιοκτησία και συγκρότηση νέων θεσμών.

02 ΡΥΘΜΟΣ

Με ποια ένταση;

Η έκταση και η ένταση των μεταρρυθμίσεων σε κάθε στάδιο της διαδικασίας.

03 ΑΛΛΗΛΟΥΧΙΑ

Με ποια σειρά;

Ποιες αλλαγές προηγούνται; Πώς συνδέονται η σταθεροποίηση, η απελευθέρωση και η θεσμική συγκρότηση;

04 ΤΑΧΥΤΗΤΑ

Σε πόσο χρόνο;

Η χρονική διάρκεια υλοποίησης: ταχεία, συγκεντρωμένη εφαρμογή ή σταδιακή μετάβαση.

Οι τέσσερις διαστάσεις αλληλεπιδρούν: ο συνδυασμός βημάτων, ρυθμού, αλληλουχίας και ταχύτητας επηρεάζει το κόστος και την έκβαση της μετάβασης;

Πηγή: Μαραγκός & Μπιτζένης (2007), Κεφ. 2 · Διδακτική ανάπτυξη του αναλυτικού πλαισίου.

Πώς αντιλαμβανόμαστε το κόστος μιας μεγάλης αλλαγής;

Οικονομικό κόστος

- Πτώση παραγωγής και αναδιάρθρωση επιχειρήσεων
- Ανεργία και πληθωριστικές πιέσεις

Κοινωνικό κόστος

- Μεταβολές εισοδημάτων και ανισότητες
- Πίεση στην κοινωνική προστασία

Πολιτικό και ιδεολογικό κόστος

- Αντιδράσεις και στήριξη στις μεταρρυθμίσεις
- Μεταβολή προσδοκιών και συμπεριφορών

Διεθνές κόστος

- Ανάγκες εξωτερικής χρηματοδότησης
- Αλλαγές σε εμπόριο και επενδύσεις

Κεντρικό ερώτημα: Ποιος επωμίζεται το κόστος, πότε εμφανίζεται και πώς επηρεάζεται από τις αρχικές συνθήκες και το πρόγραμμα μετάβασης;

Πηγή: Μαραγκός & Μπιτζένης (2007), Κεφ. 3.

Τα κύρια στοιχεία της διαδικασίας μετάβασης

Η μετάβαση αναλύεται ως σύνολο αλληλένδετων οικονομικών πολιτικών, θεσμών και συμπεριφορών.

Από κεντρικό σχεδιασμό σε οικονομία της αγοράς [Μοντελοποίηση]

Πρωταρχικά Στοιχεία των Προτύπων Μετάβασης

- Οικονομική Ανάλυση
- Τι είναι η καλή κοινωνία;
- Εναλλακτικά οικονομικά συστήματα
- Ταχύτητα της μετάβασης
- Πολιτική δομή
- Ιδεολογική δομή
- Αρχικές συνθήκες

Δευτερεύοντα Στοιχεία στα Μοντέλα Μετάβασης

- Φιλελευθεροποίηση των τιμών – Σταθεροποίηση
- Ιδιωτικοποίηση
- Θεσμική Δομή
- Νομισματική Πολιτική και Χρηματοοικονομικό Σύστημα
- Δημοσιονομική Πολιτική
- Διεθνές Εμπόριο και Ξένη Βοήθεια
- Κοινωνική Πολιτική

Η διαδικασία μετάβασης δεν εξετάζεται ως μία απομονωμένη οικονομική μεταβλητή. Συνδέει οικονομικές πολιτικές, θεσμούς, πολιτική δομή, ιδεολογία, αρχικές συνθήκες και κοινωνική συμπεριφορά.

Τι είναι η Θεραπεία Σοκ

Η “απότομη μεταρρύθμιση” ή “big bang” συνδέεται με την ταχεία εγκαθίδρυση μηχανισμών αγοράς.

Άμεση εφαρμογή ενός συνεκτικού πακέτου μεταρρυθμίσεων

- Σύνδεση με το πρόγραμμα σταθεροποίησης και φιλελευθεροποίησης της **Πολωνίας** από 1/1/1990.
- Οι υποστηρικτές θεωρούν ότι απαιτείται **ριζικό και περιεκτικό** πρόγραμμα.
- Δεν υπάρχει «μαλακή προσγείωση»: χρειάζεται ένα **δυνατό και γρήγορο** “φάρμακο”.
- Η οικονομική μεταρρύθμιση είναι ταυτόχρονα **πολιτική πρόκληση**.

Νεοκλασικό *πρότυπο μετάβασης που υποστηρίζει άμεση εφαρμογή απαραίτητων μεταρρυθμίσεων. Βασίζεται στην αντίληψη ότι οι μεταρρυθμίσεις πρέπει να εφαρμοστούν* ***γρήγορα, συνολικά και με όσο το δυνατόν μικρότερες καθυστερήσεις,*** *ώστε να περιοριστούν οι αντιστάσεις και να δημιουργηθεί* ***άμεσα*** *ένα νέο οικονομικό περιβάλλον.*

- Άμεση και ταχεία εφαρμογή μεταρρυθμίσεων
- Απελευθέρωση τιμών και μακροοικονομική σταθεροποίηση
- Ιδιωτικοποιήσεις και ενίσχυση των μηχανισμών της αγοράς
- Ταχεία δημιουργία νέου οικονομικού περιβάλλοντος και περιορισμός καθυστερήσεων στη μετάβαση

Ιστορική αφετηρία και χώρες εφαρμογής

Το μοντέλο εφαρμόστηκε σε σειρά χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Χώρα	Έναρξη απότομης μεταρρύθμισης
Πολωνία	1 Ιανουαρίου 1990
Τσεχοσλοβακία	Ιανουάριος 1991
Βουλγαρία	Φεβρουάριος 1991
Ρωσία	Φεβρουάριος 1992
Αλβανία	Ιούλιος 1992
Εσθονία	Σεπτέμβριος 1992
Λετονία	Ιούνιος 1993

•**Leszek Balcerowicz:** υπουργός Οικονομικών και βασικός αρχιτέκτονας του πολωνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων.

Jeffrey Sachs: σύμβουλος της πολωνικής κυβέρνησης.

Sachs και Anders Åslund: σημαντικοί υποστηρικτές της απότομης μεταρρύθμισης.

Κοινή ιδέα: ταχεία και περιεκτική μετάβαση προς την οικονομία της αγοράς.

Πολωνία: χαρακτηριστική πρώιμη εφαρμογή του μοντέλου.

Θεωρητικές βάσεις του μοντέλου

Η Θεραπεία Σοκ στηρίζεται σε νεοκλασική οριακή οικονομική ανάλυση.

Ορθολογική επιλογή	Τα άτομα θεωρούνται ορθολογικοί οικονομικοί δρώντες που επιδιώκουν το ατομικό τους συμφέρον και τη μεγιστοποίηση της ωφέλειάς τους. Ατομικό συμφέρον → ορθολογικές επιλογές → μεγιστοποίηση ωφέλειας / κέρδους.
Ανταγωνιστικές αγορές	Οι τιμές διαμορφώνονται ελεύθερα μέσω της προσφοράς και της ζήτησης και λειτουργούν ως μηχανισμός συντονισμού των οικονομικών αποφάσεων
Ισορροπία των αγορών	Η οικονομία προσεγγίζεται ως ένα σύστημα αγορών που τείνει προς ισορροπία μέσω της προσαρμογής των τιμών, των μισθών και των ποσοτήτων.
Πλήρης απασχόληση	η προσαρμογή μισθών οδηγεί στην ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας
Ελάχιστο κράτος	παρέμβαση κυρίως όπου υπάρχει αποτυχία αγοράς. Προτιμάται πρωτίστως η λύση της ιδιωτικής οικονομίας.

Αν αφαιρεθούν τα εμπόδια, οι αγορές μπορούν να ανακατανείμουν πόρους αποτελεσματικά.

Η λογική του “big bang”

Οι μεταρρυθμίσεις θεωρούνται αλληλεξαρτώμενες και πρέπει να εφαρμοστούν ως συνεκτικό πακέτο.

Κεντρική ιδέα: μία μεταρρύθμιση μόνη της δεν αρκεί·
η αποτελεσματικότητα προκύπτει από τον συνδυασμό και την ταχεία εφαρμογή.

Παραδείγματα συμπληρωματικότητας

- Απελευθέρωση τιμών χωρίς **νομισματική σταθεροποίηση** μπορεί να οδηγήσει σε **έντονο πληθωρισμό**.
- Σταθεροποίηση χωρίς **άνοιγμα της οικονομίας και ανταγωνισμό** μπορεί να διατηρήσει **στρεβλώσεις**.
- Ιδιωτικοποιήσεις χωρίς **θεσμικό και ανταγωνιστικό πλαίσιο** μπορεί **να μη δημιουργήσουν πραγματική οικονομία** της αγοράς.
- Η **ταυτόχρονη εφαρμογή** επιδιώκει **συνοχή, αξιοπιστία και δυσκολότερη αναστροφή** των μεταρρυθμίσεων.

Βασικό μήνυμα: το “σοκ” δεν είναι μόνο ταχύτητα· είναι η ταυτόχρονη εφαρμογή αλληλένδετων πολιτικών ώστε να δημιουργηθεί γρήγορα νέο οικονομικό περιβάλλον.

Οι βασικοί πυλώνες της Θεραπείας Σοκ

Η απότομη μεταρρύθμιση αποτελεί πακέτο πολιτικών, όχι μεμονωμένο μέτρο.

1 Σταθεροποίηση & φιλελευθεροποίηση των τιμών
Τιμές καθορίζονται από **δυνάμεις αγοράς** όχι διοικητικά. Σταθεροποίηση είναι βασική προϋπόθεση για επιτυχία μεταρρύθμισης.

2 Ιδιωτικοποιήσεις:
μεταφορά της ιδιοκτησίας από το κράτος **στον ιδιωτικό τομέα** και αλλαγή λειτουργίας κρατικών επιχειρήσεων.

3 Θεσμική δομή
οικονομία της αγοράς χρειάζεται **κατάλληλους θεσμούς** και κανόνες που να οργανώνουν τον μηχανισμό της αγοράς και την **κατανομή των πόρων**.

4 Νομισματική πολιτική και Χρηματοοικονομικό Σύστημα
Η κεντρική τράπεζα πρέπει να λειτουργεί ως αποτελεσματική **νομισματική αρχή**

5 Δημοσιονομική πειθαρχία
μείωση των μεγάλων δημοσιονομικών ελλειμμάτων, ώστε να περιοριστούν οι **πληθωριστικές πιέσεις** και να στηριχθεί η σταθεροποίηση

6 Διεθνές Εμπόριο και Ξένη Βοήθεια
Οικονομίες μετάβασης πρέπει να ενσωματωθούν στο **διεθνές σύστημα της αγοράς** και να ξεπεράσουν την προηγούμενη οικονομική απομόνωση.

7 Κοινωνική Πολιτική
Κατάλληλο **κοινωνικό δίχτυ** ασφαλείας για όσους επιβαρύνονται από τη μετάβαση και για περιορισμό φτώχειας, ανεργίας και κοινωνικών αντιδράσεων.

Κάθε πυλώνας ενισχύει τους υπόλοιπους· η αλληλουχία και η ταχύτητα είναι μέρος του ίδιου μοντέλου.

Πολιτική Δομή στη Θεραπεία Σοκ

Η δημοκρατική διαδικασία εμφανίζεται αρχικά ως σύμμαχος της μεταρρύθμισης, αλλά η ταχεία εφαρμογή δημιουργεί πολιτική ένταση.

Θέση των υπέρμαχων του μοντέλου	Κριτική / ένταση
Ευνοούν αρχικά τη δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων.	Η Θεραπεία Σοκ απαιτεί ταχύτητα και συνέπεια στην εφαρμογή.
Ο εκδημοκρατισμός περιορίζει τη δύναμη της παλαιάς ελίτ και το rent seeking.	Η δημοκρατική διαδικασία απαιτεί συνεχή ανταπόκριση στις κοινωνικές προτιμήσεις.
Δημοκρατία και οικονομική μεταρρύθμιση παρουσιάζονται ως συμπληρωματικές.	Οι εκλογικές πιέσεις μπορούν να καθυστερήσουν ή να αποδυναμώσουν τις μεταρρυθμίσεις.
Ο εκδημοκρατισμός και οι νέοι θεσμοί περιορίζουν τη δύναμη της παλαιάς ελίτ και ενισχύουν την αξιοπιστία των νέων πολιτικών.	Η πλήρης δημοκρατική διαδικασία μπορεί να συγκρουστεί με την αυστηρή εφαρμογή της απότομης μεταρρύθμισης. Η συζήτηση μετατοπίζεται από τη δημοκρατία στον πολιτικό πλουραλισμό και περιορισμό διακριτικής εξουσίας της κυβέρνησης.

Κεντρικό συμπέρασμα

*Η Θεραπεία Σοκ απαιτεί **ταχεία και συνεπή** εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων, ενώ η δημοκρατική διαδικασία συνεπάγεται **συνεχή ανταπόκριση** στις κοινωνικές προτιμήσεις και στις εκλογικές πιέσεις.*

Πηγή: Μαραγκός & Μπιτζένης, Κεφάλαιο 4, §4.4 Πολιτική Δομή

Ιδεολογική δομή: ελευθερία, αγορά, περιορισμένο κράτος

Η Θεραπεία Σοκ στηρίζεται σε **νεοκλασική ιδεολογία** πολιτικής και οικονομικής ελευθερίας.

Κεντρική λογική του μοντέλου

- Έμφαση στην πολιτική και οικονομική **ελευθερία**.
- **Ατομικό συμφέρον** και αυτοβοήθεια οι κινητήριες δυνάμεις της αγοράς.
- Η διακριτική εξουσία του κράτους πρέπει να περιορίζεται, ώστε η οικονομική συμπεριφορά να καθορίζεται από κανόνες και **δυνάμεις της αγοράς**.
- Το κράτος παρεμβαίνει κυρίως σε περιπτώσεις **αποτυχίας της αγοράς.**
- Το **"safety net"** αναγνωρίζεται, αλλά όχι ως πλήρης αναδιανεμητικός μηχανισμός.

Ελευθερία επιλογών
+ ατομικό συμφέρον
+ περιορισμένο κράτος
+ ισότητα απέναντι στον νόμο

Δικαιοσύνη στο μοντέλο

Δεν σημαίνει ισότητα στη διανομή του εισοδήματος, αλλά **ίση μεταχείριση** από το κράτος, **ισότητα απέναντι στον νόμο** και απόρριψη προνομίων.

Βασικό μήνυμα

*Η Θεραπεία Σοκ δεν προτείνει μόνο **αλλαγή οικονομικής πολιτικής**, αλλά και **μεταβολή ιδεολογικής βάσης** της οικονομίας: από τον κρατισμό και τον πατερναλισμό προς την **ατομική ευθύνη**, την πολιτική και οικονομική ελευθερία και την **οικονομία της αγοράς**.*

Αρχικές Συνθήκες: «πεπατημένη οδός» ή διαφορετικές αφετηρίες;

Οι υπέρμαχοι της Θεραπείας Σοκ υποβαθμίζουν τη μοναδικότητα των οικονομιών μετάβασης.

Θέση των υποστηρικτών

• Προβλήματα της μετάβασης αναγνωρίζονται ως σοβαρά και σύνθετα, αλλά **όχι ανυπέρβλητα**.
• Η διαδικασία δεν θεωρείται μοναδική ή αινιγματική· σε πολλές πλευρές αποτελεί **«πεπατημένη οδό».**
• Έμφαση δίνεται στη **σταθεροποίηση, στο άνοιγμα των αγορών και στις επενδύσεις**.
• Βασικοί στόχοι και τα εργαλεία της μακροοικονομικής σταθεροποίησης μπορούν να έχουν **γενική εφαρμογή**.
• Διαφορές στις αρχικές συνθήκες δεν θεωρούνται **λόγος εγκατάλειψης** του βασικού προγράμματος.

Κρίσιμο ερώτημα

• Μπορεί το ίδιο πρόγραμμα να εφαρμοστεί με τον ίδιο τρόπο σε χώρες με **διαφορετικές ιστορικές, θεσμικές και κοινωνικές** αφετηρίες;
• Οι αρχικές συνθήκες μπορούν να επηρεάσουν το **κόστος, την ταχύτητα και την κοινωνική αποδοχή** των μεταρρυθμίσεων.
• Ο κοινός τελικός στόχος —η οικονομία της αγοράς— δεν σημαίνει αναγκαστικά **ίδια πορεία μετάβασης**.
• Η ένταση αφορά τη σχέση μεταξύ **γενικής εφαρμογής του μοντέλου και εθνικής ιδιαιτερότητας**.

Βασικό συμπέρασμα

Η Θεραπεία Σοκ δίνει μεγαλύτερο βάρος στη γενική εφαρμογή ενός σταθερού μεταρρυθμιστικού πλαισίου και μικρότερο στην ιδιαιτερότητα των αρχικών συνθηκών κάθε χώρας.

Σταθεροποίηση και Απελευθέρωση των Τιμών

Η φιλελευθεροποίηση των τιμών, προϋπόθεση για λειτουργία αγοράς και μακροοικονομική σταθεροποίηση.

1 Άμεση απελευθέρωση τιμών

Κατάργηση διοικητικού καθορισμού. Τιμές διαμορφώνονται από δυνάμεις της αγοράς.

2 Αρχικό άλμα στο επίπεδο τιμών

Η αρχική αύξηση τιμών θεωρείται αναγκαία για την εξάλειψη ελλείψεων, ουρών και μαύρης αγοράς.

3 Μακροοικονομική σταθεροποίηση

Περιορισμός επίμονου πληθωρισμού, νομισματικής επέκτασης και δημοσιονομικών ανισορροπιών.

4 Κατάργηση επιδοτήσεων και περιορισμών

Μείωση στρεβλώσεων και σκληρότερος περιορισμός π/υ για τις επιχειρήσεις.

5 Ανταγωνισμός και αναδιάρθρωση

Οι νέες τιμές αποκαλύπτουν τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων και ενισχύουν αναδιάρθρωση.

6 Αγορά εργασίας και μισθοί

Οι αμοιβές καθορίζονται από την αγορά· η βραχυχρόνια ανεργία θεωρείται μέρος της προσαρμογής.

Η απελευθέρωση των τιμών και η σταθεροποίηση πρέπει να εφαρμοστούν άμεσα, ώστε οι μηχανισμοί της αγοράς να αντικαταστήσουν τον διοικητικό καθορισμό των τιμών.

«Οι απρόσωπες δυνάμεις της αγοράς καθορίζουν τις τιμές, όχι η κυβέρνηση.»

Ιδιωτικοποιήσεις: πριν ή μετά την αναδιάρθρωση;

Η ιδιωτικοποίηση είναι κεντρικός στόχος, αλλά ανακύπτει το δίλημμα της αλληλουχίας.

Κεντρικό δίλημμα

Αναδιάρθρωση πριν από την ιδιωτικοποίηση ή ιδιωτικοποίηση ως μηχανισμός αναδιάρθρωσης;

Λογική της Θεραπείας Σοκ	Ζητήματα και προβλήματα της διαδικασίας
• **Ταχεία ιδιωτικοποίηση** κρατικών επιχειρήσεων. • **Πρώτα ιδιωτικοποίηση** – μετά αναδιάρθρωση. • Η κυβέρνηση θέτει πλαίσιο ιδιωτικοποίησης, αλλά δεν αναλαμβάνει ενεργά την **αναδιάρθρωσ**η. • **Ιδιώτες** διαθέτουν καλύτερη πληροφόρηση και ισχυρότερα κίνητρα. • **Ιδιωτική ιδιοκτησία** ενισχύει χρηματοοικονομική πειθαρχία και περιορίζει χαλαρούς περιορισμούς π/υ. • Ανάπτυξη νέων ιδιωτικών επιχειρήσεων είναι σημαντική, αλλά **δεν υποκαθιστά** ιδιωτικοποίηση κρατικών επιχειρήσεων.	• Κίνδυνος **ευκαιριακής ιδιωτικοποίησης** και οικειοποίησης κρατικής περιουσίας. • Ανάγκη κατάλληλου νομικού πλαισίου για **δικαιώματα ιδιοκτησίας** και αντικρουόμενα συμφέροντα. • Ζητήματα **εταιρικού ελέγχου** μετά τη μεταβίβαση της ιδιοκτησίας. • Κοινωνικές και πολιτικές **αντιδράσεις** μπορούν να θέσουν **ζήτημα νομιμοποίησης**. • Κρίσιμο πρόβλημα είναι πώς η διαδικασία θα είναι ταυτόχρονα **γρήγορη, δίκαιη, πολιτικά βιώσιμη** και αποτελεσματική.

Η ιδιωτικοποίηση πρέπει να προηγηθεί· η αποτελεσματική αναδιάρθρωση θα προκύψει στη συνέχεια υπό ιδιωτική ιδιοκτησία και συνθήκες αγοράς.

Θεσμική Δομή: οι κανόνες της νέας οικονομίας της αγοράς

Στο μοντέλο της Θεραπείας Σοκ, η αγορά χρειάζεται σαφές θεσμικό πλαίσιο και όχι διακριτική κρατική παρέμβαση.

Κεντρική λογική του μοντέλου

- Μετάβαση απαιτεί όχι μόνο απελευθέρωση των αγορών, αλλά και **δημιουργία κατάλληλων θεσμών**.
- Οικονομική συμπεριφορά πρέπει να υπόκειται σε **σαφείς και γενικούς** κανόνες.
- Απαιτούνται κατοχυρωμένα **δικαιώματα ιδιοκτησίας**.
- Συμβάσεις πρέπει να είναι **σαφείς** και να μπορούν να επιβάλλονται αποτελεσματικά.
- Χρειάζεται **ανεξάρτητο δικαστικό και εκτελεστικό σύστημα** υπό το κράτος δικαίου.
- Θεσμική δομή πρέπει να **περιορίζει τη διακριτική εξουσία** του κράτους.
- Νέοι θεσμοί βοηθούν να καταστεί η μετάβαση πιο **αξιόπιστη και δύσκολα αναστρέψιμη.**

Ιδιοκτησιακά δικαιώματα
+ συμβάσεις
+ κράτος δικαίου
+ ανεξάρτητη δικαιοσύνη
+ περιορισμός διακριτικής εξουσίας

Χωρίς θεσμούς, η αγορά κινδυνεύει να λειτουργήσει με αυθαιρεσία και όχι με κανόνες.

Η αγορά δεν λειτουργεί μόνο με απελευθέρωση τιμών και ιδιωτικοποιήσεις· χρειάζεται θεσμικό πλαίσιο που προστατεύει δικαιώματα, επιβάλλει κανόνες και περιορίζει την αυθαίρετη κρατική παρέμβαση.

Νομισματική Πολιτική και Χρηματοοικονομικό Σύστημα

Η σταθεροποίηση προϋποθέτει έλεγχο χρήματος, αποτελεσματική κεντρική τράπεζα και τραπεζική αναδιάρθρωση.

Κεντρική λογική της Θεραπείας Σοκ

- **Χρηματοοικονομική σταθεροποίηση** εξαιρετικά επείγουσα.
- Νομισματική πολιτική κεντρικό εργαλείο για **σταθεροποίηση και φιλελευθεροποίηση.**
- Ρόλος κεντρικής τράπεζας: από μηχανισμός χαλαρής χρηματοδότησης σε αποτελεσματική **νομισματική αρχή**.
- **Διαχωρισμός λειτουργιών** κεντρικής τράπεζας από εμπορικές τράπεζες.
- Τράπεζες λειτουργούν με **σκληρούς περιορισμούς π/υ** & κανόνες πτώχευσης.
- Αναδιάρθρωση και ιδιωτικοποίηση επιχειρήσεων δεν αρκούν χωρίς **μεταρρύθμιση χρηματοοικονομικού συστήματος**.
- Η πολιτικά κατευθυνόμενη πίστωση πρέπει να αντικατασταθεί από χρηματοδότηση με **οικονομικά κριτήρια.**

Σταθερό νόμισμα
+ αποτελεσματική κεντρική τράπεζα
+ τραπεζική αναδιάρθρωση
+ σκληροί περιορισμοί προϋπολογισμού

Στόχος: πιστωτική πειθαρχία και αξιόπιστοι κανόνες χρηματοδότησης.

Η σταθεροποίηση απαιτεί όχι μόνο περιορισμό της νομισματικής επέκτασης, αλλά και βαθιά μεταρρύθμιση του τραπεζικού και χρηματοοικονομικού συστήματος.

Δημοσιονομική πολιτική: έλλειμμα, σταθεροποίηση, αξιοπιστία

Η μείωση των μεγάλων ελλειμμάτων θεωρείται αναγκαία για την αντιμετώπιση του υπερπληθωρισμού.

Στόχος	Μηχανισμός	Κόστος / συνέπεια
Μείωση δημοσιονομικού ελλείμματος	Περιορισμός κρατικών δαπανών και διακοπή της νομισματικής χρηματοδότησης του ελλείμματος.	Βραχυχρόνια πίεση στη ζήτηση, στην παραγωγή και στην απασχόληση.
Περιορισμός επιχορηγήσεων προς κρατικές επιχειρήσεις	Κατάργηση επιχορηγήσεων, ιδιωτικοποίηση και επιβολή σκληρών περιορισμών προϋπολογισμού.	Αναδιάρθρωση επιχειρήσεων, πιθανές πτωχεύσεις και κοινωνικό κόστος.
Μεταρρύθμιση φορολογικής δομής	Νέοι φόροι συμβατοί με την οικονομία της αγοράς, όπως ΦΠΑ και φόρος εισοδήματος.	Μεταβολή της φορολογικής επιβάρυνσης και ανάγκη νέας φορολογικής διοίκησης.

Δημοσιονομική πειθαρχία → περιορισμός δημιουργίας χρήματος → μείωση πληθωρισμού → ενίσχυση σταθεροποίησης.

Διεθνές Εμπόριο και Ξένη Βοήθεια

Κεντρική λογική της Θεραπείας Σοκ

• Ταχεία και πλήρης **απελευθέρωση** του διεθνούς εμπορίου.
• **Δασμοί, ποσοστώσεις**, διοικητικοί περιορισμοί να περιοριστούν ή καταργηθούν.
• Διεθνής έκθεση στον ανταγωνισμό λειτουργεί, μηχανισμός **αποδοτικότητας και αναδιάρθρωσης**.
• **Μετατρεψιμότητα νομίσματος** προϋπόθεση για αξιόπιστο σύστημα τιμών και διεθνή ενσωμάτωση.
• Άνοιγμα στο διεθνές εμπόριο διευκολύνει **μεταφορά τεχνολογίας, παραγωγικότητα και ανάπτυξη εξαγωγών.**
• **Ξένη Άμεση Επένδυση** ενθαρρύνεται με πολιτική **σταθερότητα, ελεύθερες αγορές, νομικό πλαίσιο** και σταθερό/μετατρέψιμο νόμισμα.

Απελευθέρωση εμπορίου
+ μετατρεψιμότητα νομίσματος
+ διεθνής ανταγωνισμός
+ Ξένες Άμεσες Επενδύσεις

Η ξένη βοήθεια μπορεί να στηρίξει τη σταθεροποίηση, αλλά δεν υποκαθιστά τις εσωτερικές μεταρρυθμίσεις.

Η Θεραπεία Σοκ αντιμετωπίζει την εξωτερική φιλελευθεροποίηση ως βασικό μηχανισμό ένταξης, ανταγωνισμού και αναδιάρθρωσης.

Κοινωνική Πολιτική: το δίχτυ ασφαλείας

Η Θεραπεία Σοκ αναγνωρίζει την ανάγκη στοχευμένης κοινωνικής προστασίας κατά τη μετάβαση.

Κεντρική λογική της Θεραπείας Σοκ

- Μετάβαση μετατρέπει μεταμφιεσμένη ανεργία σε **ανοικτή ανεργία.**
- Δημιουργία κατάλληλου **δικτύου ασφαλείας** αναγκαία ώστε όσοι ζημιώνονται από μετάβαση να μην **παγιδεύονται στη φτώχεια.**
- Κοινωνική πολιτική να στηρίζει κυρίως **φτωχές και ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.**
- Δίχτυ ασφαλείας **περιορίζει φόβο, απογοήτευση** και κοινωνική αντίσταση απέναντι στις μεταρρυθμίσεις.
- **Στοχευμένη προστασία** παρά γενικευμένες επιδοτήσεις.

Κοινωνικό κόστος: αναγνωρίζεται, αλλά αντιμετωπίζεται ως βραχυχρόνιο και διαχειρίσιμο.

Η Θεραπεία Σοκ αποδέχεται σημαντικό βραχυχρόνιο κοινωνικό κόστος, αλλά θεωρεί αναγκαίο ένα στοχευμένο δίχτυ ασφαλείας ώστε το κόστος αυτό να μη μετατραπεί σε μόνιμη φτώχεια και κοινωνική αντίσταση.

Αλληλουχία Μεταρρυθμίσεων: τι γίνεται άμεσα και τι βαθμιαία;

Η Θεραπεία Σοκ επιμένει στην ταχύτητα, αλλά αναγνωρίζει ότι ορισμένα στοιχεία της μετάβασης απαιτούν χρόνο.

Άμεσα	Βαθμιαία / σε βάθος χρόνου
Απελευθέρωση των τιμών και των αγορών	Ανάπτυξη επίσημων θεσμών
Μακροοικονομική σταθεροποίηση	Ανάπτυξη άτυπων θεσμών και νέων συμπεριφορών
Δημοσιονομική και νομισματική πειθαρχία	Εδραίωση χρηματοοικονομικών θεσμών
Απελευθέρωση εξωτερικού εμπορίου / μετατρεψιμότητα	Πλήρης θεσμική προσαρμογή της οικονομίας της αγοράς
Έναρξη διαδικασίας ιδιωτικοποίησης	Αναδιάρθρωση και ωρίμανση της ιδιωτικής οικονομίας

Η Θεραπεία Σοκ δεν σημαίνει ότι όλες οι μεταρρυθμίσεις ολοκληρώνονται αμέσως.

Η άμεση αλλαγή αφορά κυρίως τη φιλελευθεροποίηση και τη σταθεροποίηση, ενώ η θεσμική οικοδόμηση απαιτεί περισσότερο χρόνο.

Άμεσο σοκ πολιτικής — βαθμιαία εδραίωση θεσμών.

Άμεση αλλαγή βασικών κανόνων αγοράς, αλλά βαθμιαία εδραίωση των θεσμών που στηρίζουν τη νέα οικονομία.

Το κόστος της μετάβασης

Αξιολόγηση της Θεραπείας Σοκ ως προς οικονομικό, πολιτικό, ιδεολογικό και διεθνές κόστος.

Οικονομικό	Υψηλό κόστος: μεγάλη μείωση παραγωγής και απασχόλησης, αύξηση πληθωρισμού και επιδείνωση εμπορικού ελλείμματος.
Πολιτικό	Αρχικά υψηλή πολιτική υποστήριξη· στη συνέχεια αισθητή μείωση όταν οι αρνητικές συνέπειες έπληξαν την πλειοψηφία.
Ιδεολογικό	Χαμηλότερο κόστος, επειδή η προσέγγιση συμβάδιζε με την επιθυμία εγκαθίδρυσης καπιταλιστικού οικονομικού συστήματος.
Διεθνές	Χαμηλό διεθνές χρηματοοικονομικό κόστος λόγω προθυμίας διεθνών οργανισμών και ώριμων οικονομιών να χρηματοδοτήσουν τη μετάβαση.
ΞΑΕ	Περιορισμένη προσέλκυση Ξένων Άμεσων Επενδύσεων λόγω αστάθειας και του τρόπου ιδιωτικοποίησης.

Συμπέρασμα: υψηλό οικονομικό και σημαντικό πολιτικό κόστος, αλλά χαμηλότερο ιδεολογικό και διεθνές χρηματοοικονομικό κόστος.

Συμπεράσματα του Κεφαλαίου 4

Η Θεραπεία Σοκ παρουσιάζεται ως ορθόδοξο μακροοικονομικό πρόγραμμα σταθεροποίησης και φιλελευθεροποίησης.

Κεντρικά συμπεράσματα

- **Στόχος:** γρήγορη μετάβαση σε οικονομία της αγοράς μέσω **ριζικών μεταρρυθμίσεων.**
- **Κεντρικά εργαλεία:** φιλελευθεροποίηση τιμών, αυστηρή δημοσιονομική πολιτική, άνοιγμα αγορών και ιδιωτικοποιήσεις.
- Θεωρητική βάση: **νεοκλασική προσέγγιση** και εμπιστοσύνη στον μηχανισμό της αγοράς.
- Υψηλό αρχικό κόστος **αναγκαίο και προσωρινό**.
- **Μακροχρόνια προσδοκία**: ελεύθερη αγορά, σταθερότητα, ανάπτυξη και πλήρης απασχόληση.
- Η εφαρμογή του μοντέλου παρουσιάζεται ως **εμπειρία ταχείας μετατροπής** των οικονομιών μετάβασης.
- Το μοντέλο λειτουργεί ως **βασικό σημείο σύγκρισης** για τα υπόλοιπα μοντέλα μετάβασης.

Επόμενο βήμα: σύγκριση με τη σταδιακή μετάβαση

Το κρίσιμο ερώτημα πλέον είναι αν η μετάβαση πρέπει να γίνει απότομα ή σταδιακά.

Βασικό μήνυμα: η Θεραπεία Σοκ στηρίζεται στην ταχύτητα, τη σταθεροποίηση και τη φιλελευθεροποίηση, αποδεχόμενη υψηλό αρχικό κόστος με προσδοκία μακροχρόνιων οφελών.

Γέφυρα προς την ελληνική κρίση

Δεν ταυτίζουμε τα Προγράμματα Οικονομικής Προσαρμογής με τη Θεραπεία Σοκ· χρησιμοποιούμε τις αναλυτικές διαστάσεις του μοντέλου ως πλαίσιο σύγκρισης.

Έννοια από Κεφ. 4	Ερώτημα για την ελληνική κρίση
Ταχύτητα / εμπροσθοβαρής προσαρμογή	Πόσο γρήγορη και πόσο εμπροσθοβαρής ήταν η δημοσιονομική προσαρμογή;
Αλληλουχία μεταρρυθμίσεων	Με ποια σειρά εφαρμόστηκαν σταθεροποίηση, δημοσιονομικά μέτρα και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις;
Αρχικές συνθήκες	Πώς επηρέασαν το δημόσιο χρέος, το δημοσιονομικό έλλειμμα, η ανταγωνιστικότητα και το τραπεζικό σύστημα;
Κόστος μετάβασης / προσαρμογής	Πώς εξελίχθηκαν παραγωγή, απασχόληση, ανεργία, εισοδήματα και κοινωνικές πιέσεις;
Διεθνής χρηματοδότηση / εξωτερική στήριξη	Ποιος ήταν ο ρόλος της εξωτερικής χρηματοδότησης και των θεσμών στη δυνατότητα εφαρμογής του προγράμματος;

Κεντρικό ερώτημα: σε ποιο βαθμό η ελληνική προσαρμογή εμφανίζει χαρακτηριστικά ταχείας, εμπροσθοβαρούς μεταρρύθμισης και σε ποια σημεία αποκλίνει από το πρότυπο της Θεραπείας Σοκ;

Οδηγός παρακολούθησης video / case study

Πριν από την προβολή, οι φοιτητές κρατούν σημειώσεις με βάση τέσσερις άξονες.

1 **Ποια βασική μεταρρύθμιση ή δέσμη μεταρρυθμίσεων παρουσιάζεται;**

2 **Η εφαρμογή είναι άμεση (shock therapy) ή σταδιακή (gradualism);**

3 **Ποιο οικονομικό και κοινωνικό κόστος εμφανίζεται;**

4 **Ποιες κοινωνικές ή πολιτικές αντιδράσεις προκαλούνται;**

https://www.youtube.com/watch?v=nbv2ymcZFUU

Μετά το video: σύνδεση με τα κριτήρια του Κεφαλαίου 4.

Video Case Study: Πολωνία και Θεραπεία Σοκ

Μετά την προβολή, χρησιμοποιούμε το βίντεο ως αφορμή για κριτική συζήτηση.

Προβολή

What's Behind Poland's Economic Miracle
Economics Edge, 2026

Διάρκεια: περίπου 14΄
Θέμα: Πολωνία, Balcerowicz Plan, Shock Therapy και μετέπειτα ανάπτυξη.

Στόχος προβολής

Να εντοπίσουμε πώς ένα δημοφιλές βίντεο παρουσιάζει τη **Θεραπεία Σοκ** και πώς μπορούμε να το αξιολογήσουμε με βάση το Κεφάλαιο 4.

Ερωτήσεις για συζήτηση

1. Ποια στοιχεία της Θεραπείας Σοκ εντοπίζετε στο βίντεο;
2. Πώς παρουσιάζεται το βραχυχρόνιο κόστος της μετάβασης;
3. Η πολωνική επιτυχία αποδίδεται μόνο στο αρχικό σοκ ή και σε μεταγενέστερους παράγοντες;
4. Ποια πεδία του Κεφαλαίου 4 εμφανίζονται: τιμές, σταθεροποίηση, ιδιωτικοποιήσεις, θεσμοί, διεθνές εμπόριο;
5. Η αφήγηση είναι κυρίως περιγραφική ή αξιολογική; Τι τονίζει και τι αφήνει στο περιθώριο;

Κριτικός φακός:

Shock Therapy ≠ αυτόματη εξήγηση όλης της μετέπειτα ανάπτυξης

Να διακρίνουμε:
αρχική μεταρρύθμιση · θεσμική συνέχεια · ευρωπαϊκή ένταξη · επενδύσεις · παραγωγική βάση.

Βασικό ερώτημα: το βίντεο δείχνει τη Θεραπεία Σοκ ως αναγκαία αρχική συνθήκη, ως κύρια αιτία της επιτυχίας ή ως μέρος μιας ευρύτερης αναπτυξιακής πορείας;